

geneeskundigen bestaan. Voor de eerste maal zijn benoemd tot directeuren de heeren ADOLF TER COCK, koopman wonende te Hilversum, en FERDINAND GÜDENDAG, handelaar in geneeskundige instrumenten, wonende te Amsterdam, en tot commissarissen de heeren Dr. C. L. VAN DER BURG, J. NORD en P. VISSER. Van de jaarlijksche winst ontvangen eerst de aandeelhouders 4 pCt. over het gestorte bedrag hunner aandelen. Van het overige wordt o. a. 10 pCt. uitgekeerd aan het bestuur der op te richten vereeniging „Societas Medicorum”. Aan de verbruikers of afnemers van goederen door de vennootschap geleverd wordt in verhouding hunner bij de vennootschap bestede sommen 20 pCt. der winst uitgekeerd.

DUITSCHER STUDIËREIS. — De vijfde Duitse studiereis zal zich uitstrekken over München, Gmunden, Ebensee, Ischl, Aussee, Salzburg, Reichenhall, Berchtesgaden, Hallein, Gastein, Innsbrück, Igls, Brennerbad, Gossensass, Levico, Roncegno, Arco, Riva, Gardone, Salò, Sirmione, Garda, Bozen-Gries. De reis begint te München 10 September 'smorgens te 8 ure, en eindigt te Meran 23 September des avonds te 6½ uur, waar van 24—30 Sept. de Deutsche Naturforscherversammlung zal plaats vinden. De prijs voor de geheele reis alles inbegrepen bedraagt 250 Mark. Men heeft geen bagage vrij, waarom wordt aanbevolen slechts handbagage mede te nemen. Nadere inlichtingen te bekomen bij Dr. W. RUTGERS VAN DER LOEFF, Hôtel d'Orange te Zandvoort.

REDACTIE.

INGEZONDEN.

HET VERSLAG VAN DEN HOOFDBESTUURDER-BIBLIOTHECARIS.

Geachte Redactie!

Habent sua fata libelli.

Het verslag van den Hoofdbestuurder-Bibliothecaris in het *Tijdschrift* van 17 Juni heb ik met veel belangstelling gelezen. Deze vlot-geschreven verslagen zijn, voor wie een beetje liefhebbert in de historia-medica en de kunst-historie van ons vak, steeds een aangename lectuur en dikwijls een zeer betrouwbare bron voor verder onderzoek.

Toen ik nu bemerkte, dat de Bibliothecaris in twijfel verkeert, of het boek getiteld: „Adriani Spigellii Bruxellensis.... olim in Patavina gymnasio Anatomiae et Chirurgiae Professoris Primarii, De Humani Corporis fabrica libri decem. Tabulis XCIIX aeri incisus elegantissimis nec ante hac visis, exornatio.... opus posthumum. DANIEL BUCRETIUS Vratislaviensis Philos et Med. Doctor IUSSU AUTHORIS in lucem profert. Venetiis MDCXXVII, folio”, een pracht-exemplaar te Leiden gekocht, wel compleet is, ben ik eens gaan snuffelen en kan ik den Bibliothecaris mededeelen dat zijn twijfel ongegrond is.

Zijn exemplaar is de oorspronkelijke complete editie. Wat is toch het geval?

JULIUS CASSERIUS, de opvolger van FABRICIUS ab Aquapendente te Padua, had zich voorgenomen een compleet Theatrum Anatomicum uit te geven.

Hij liet daarvoor zijn anatomische praeparaten door FIALETTUS in teekening brengen en deze teekeningen door VALLESIIUS op koper graveeren.

Toen CASSERIUS in 1605 (volgens anderen in 1615) stierf, was de beschrijving der platen nog niet gereed en het geheele werk bleef onuitgegeven liggen.

De opvolger van CASSERIUS, de beroemde ADRIAAN VAN DEN SPIEGHEL stierf in 1625 en „praescripto testamenti Spigelii” kreeg BUCRETIUS de opdracht diens werk „de Humani Corporis fabrica” uit te geven.

BUCRETIUS vroeg toen aan de erfgenamen van CASSERIUS de koperplaten af te staan, welke voor het Theatrum Anatomicum bestemd waren, opdat de arbeid en moeite van CASSERIUS niet vruchteloos zouden blijven.

Hij kreeg toen, ofschoon er meer waren, 78 koperplaten; daarbij liet BUCRETIUS nog 20 andere platen door dezelfde kunstenaars FIALETTUS en VALLESIIUS, die beide nog leefden, vervaardigen, en gaf deze, met een korte verklaring, in 1627 te Venetië uit onder den titel: „Julii Casserii, Placentini, etc. Tabulae anatomicae LXXVIII. cum Supplemento XX Tabularum Daniëlis Bucretii Vratisslav. Phil. es Med. D. qui et omnium explicationes addidit”. In Venetiis 1627 fol.

Er zijn in dat jaar eigenlijk 2—3 uitgaven van dat werk verschenen.

De eerste heeft een titelplaat van FIALETTUS en VALLESIIUS, en van BUCRETIUS een voorrede en een opdracht aan de Magistraten van Breslau.

De tweede uitgave, van hetzelfde jaar, heeft nòch de titelplaat, nòch de opdracht, maar wel dezelfde voorrede.

Er bestaat een duidelijk verschil van letter, papier en qualiteit der platen in deze beide uitgaven.

Daarna heeft BUCRETIUS het werk van VAN DEN SPIEGHEL zoo ingericht, dat het tevens door deze koper-gravures verklaard wordt; daarom vindt men meestal diens werk „de Humani Corporis fabrica” met deze platen vereenigd en werd dit geheel eveneens door BUCRETIUS in 1627 te Venetië onder den eerstgenoemden titel uitgegeven.

Men kan deze uitgave als de derde in het jaar 1627 verschenene beschouwen.

Later is het werk meermalen uitgegeven, bijv. in kwarto-formaat te Frankfurt in 1632; deze editie, eveneens in de Bibliotheek der maatschappij aanwezig. is een minder waardig exemplaar, daar de platen middelmatige copieën door MATTHAEUS MERIAN zijn.

Volgens den titel van BUCRETIUS bij de anatomische platen van CASSERIUS, zoowel als in alle latere uitgaven, moeten er in het werk 78 platen van CASSERIUS en 20 platen van BUCRETIUS aanwezig zijn; deze laatste zijn alle gemerkt en overal aanwezig en toch vindt men, zoowel in de editie van 1627 als in alle latere uitgaven, slechts 77 platen van CASSERIUS.

Een plaat is dus verloren gegaan en niet afgedrukt.

Hoe dit geschiedde, verhaalt THEODORUS CRUSIUS „in Miscellaneis Sileciasis continuatis pag. 227”.

Toen BUCRETIUS de 78 koperplaten van CASSERIUS ontving, vond hij er een daarvan niet waardig om in het werk opgenomen te worden, daar zij niet mooi en niet ontleedkundig-zuiver geteekend was; hij heeft toen de plaat eenvoudig vernietigd.

Dit werd hem te Padua zoo kwalijk genomen, dat hij Italië heeft moeten

verlaten, waar men toch al afgunstig was, daar hem, een buitenlander, de uitgave van het werk was opgedragen.

J. A. VAN DER LINDEN heeft later het werk van VAN DEN SPIEGHEL met de origineele platen van CASSERIUS en BUCRETIUS uitgegeven; deze editie verscheen in 1645 in folio bij JOHANNIS BLAEU te Amsterdam, die de oorspronkelijke koperplaten daarvoor gekocht had.

De schoonzoon van CASSERIUS, LIBERALIS CREMA, had een nagelaten werk van CASSERIUS „de formato foetu” in 1626 te Padua uitgegeven, met 10 kopergravures van FIALETTUS en VALLESIIUS; deze platen heeft VAN DER LINDEN ook bij zijn uitgave gevoegd, zoodat deze editie van VAN DEN SPIEGHEL's werk 108 origineele platen van CASSERIUS en BUCRETIUS bevat.

Rekent men daar wederom de eene vernietigde plaat af, dan komt men op 107 platen en moet het deze uitgave zijn, waarop de Encyclopaedia medico Italiana doelt, waar zij schrijft: „Der inconographische Teil bildet ein Complex von 107 Tafeln”.

Onze geachte Bibliothecaris schrijft dus terecht, dat de Encyclopaedia niet geheel op de hoogte is.

Ik hoop hiermede de zaak duidelijk te hebben toegelicht en dank de redactie voor de plaatsing.

Amsterdam, 30 Juni 1905.

B. W. TH. NUIJENS.

HET RAPPORT OVER BESMETTELIJKE ZIEKTEN.

Het is met genoegen, dat wij kennis genomen hebben van de, in het voorlaatste n^o. van dit *Tijdschrift*, voorkomende correspondentie van Prof. FOKKER. De kern onzer meningsverschillen laat zich nu beter omschrijven.

De commissie wenscht groote behoedzaamheid tegenover de tuberkelbacillen uit zieke organen afkomstig, geduchte vijanden als zij zich daar hebben betoond. ZHoogGel. ziet in deze echter natuurlijke vaccins, dienstbaar in den strijd van ons lichaam tegen de infectie van anderen, ons onbekenden oorsprong.

Evenmin echter als, zooals ZHoogGel. zou wenschen, het bewijs te voeren is, dat het juist de tuberkelbacillen van A. zijn, die B. hebben ziekgemaakt, kan het zijnerzijds worden bewezen, dat het juist die, in kleine hoeveelheden opgenomen tuberkelbacillen zijn, aan welke een immuniseerend vermogen mag worden toegeschreven. Wanneer inderdaad ubiquitair, saprophytisch levende tuberkelbacillen mochten worden aangetroffen, zij mogen heeten zuurvaste bacillen, grasbacillen, pseudotuberkelbacillen of anderszins, en wanneer aan hen de eigenschap wordt toegeschreven, dat zij in echte tuberkelbacillen kunnen worden veranderd, dan is er niets tegen, om juist aan die bacillen immuniseerende eigenschappen toe te dichten tegenover de andere die het zieke lichaam verlaten en hun virulentie hebben kenbaar gemaakt door de verwoesting, welke zij er zoeven in hebben aangericht. En zou ZHoogGel. zich daarbij willen beroepen op de uitkomsten van dierproeven, dan nemen wij ons argument gaarne terug, mits zijnerzijds ook bewijskracht worde toegekend aan de uitkomsten van andere dierproeven, waarbij het gelukte, bij cavia's door inhalatie, en bij apen door het nuttigen van de